

Euskadi, crònica de guerra

La creixent bipolarització a Euskadi reforça els mitjans com a actors polítics de primer ordre. En aquest escenari, l'espanyolisme crea un imaginari simbòlic que demonitza el conjunt del nacionalisme basc i atia les brases de la confrontació política.

El periodisme ha esdevingut un actor més del conflicte al País Basc. Marca la línia divisòria entre bons/dolents o víctimes/botxins, cosa que estigmatitza la realitat i alimenta l'odi.

La disjuntiva entre “nosaltres” i “ells” es recua els últims dos anys. Especialment quan la majoria social i política basca es replega en els acords de Lizarrta i crea instruments d'autosobirania, com ara l'assemblea de municipis bascos, l'Udalbiltza; sense oblidar la pinça al Parlament de Vitòria per impulsar l'eusquera, les seleccions nacionals o un marc de relacions laborals propi.

Amb la declaració de treva d'ETA com a teló de fons, s'obre la veda per a desenvolupar una política comunicativa de “construcció nacional”, princi-

palment dominada per l'esperança de cimentar la pau i una futura Euskadi independent.

Davant aquest panorama, l'espanyolisme també es mou i troba el consens. Mentre la intel·lectualitat pròxima al Partit Popular i al Partit Socialista creava dos altaveus d'expressió –Fòrum d'Ermua i Plataforma Basta Ya–, el president del Govern espanyol, José María Aznar, rendibilitzava el discurs de l'ordre mitjançant la temuda majoria absoluta.

D'aquesta manera, Euskadi entrava en un escenari de creixent bipolarització,

que els mitjans de comunicació s'han encarregat de socialitzar.

A foc creuat. Amb el temps i el retorn d'ETA, s'accelera el pas del vell model comunicatiu basat en la narració o comentari dels fets, a un model en què els mitjans són, ara més que mai, instruments del conflicte. De simples creadors de consciència han passat a ser actors directes en la dinàmica del contenciós. I això accentua una rutina consistent en la fabricació de la diferència i la retòrica de l'enfrontament. Un periodisme de guerra que marca la línia divisòria entre bons/dolents o víctimes/botxins, cosa que estigmatitza la realitat i alimenta l'odi. I en aquesta estigmatització, dirigida a reforçar les pròpies conviccions i la categorització negativa de l'altre, l'eix esquerra/dreta es difumina. Des dels mitjans estatals ja no es parla "sobre" nacionalisme sinó "contra" el nacionalisme. Tot vascula en la dialèctica d'arguments per combatre aquest subjecte polític. Al capdavant imposen l'esquema basat a establir dos mons irreconciliables, els "nacionalistes" (els altres) i els "no nacionalistes" (nosaltres).

Una estratègia reduccionista que utilitza de manera perversa conceptes com *pau*, *llibertat*, *progrés* o *democràcia*. Valors que els mitjans d'obediència espanyolista consideren fonaments del seu marc polític referencial, la Constitució espanyola. A partir d'aquesta regla de tres, qualsevol veu que qüestionari la Carta Magna, com el nacionalisme basc, la presenten com antidemòcrata i contrària als ideals de pau i llibertat. Així es busca la desqualificació del món abertzale en el seu conjunt, i se'l situa dins l'anormalitat democràtica i el conflicte permanent. En efecte, se l'equipara a la violència etarra, al terrorisme.

De fet, l'abandonament del terme lluita armada pel de terrorisme és el pas principal cap a la perversió del problema basc. D'aquí que, en referir-se a ETA, es parli de banda (derivació de bandoler o bandit) i terrorista, una etiqueta que evita qualsevol interpretació real de l'adversari polític. Perquè si al terrorisme s'atorga categoria de delinqüència comuna, hauria d'estar en la

secció de societat i no en la de política. Amb tot, doncs, presenten el conflicte basc com un *docudrama* que no té arrel política. Això impedeix una lectura equànime i abona la via policial per resoldre'l.

Espanyolisme, el cavall de Troia.

Tots els mitjans, nacionalistes i espanyolistes, transmeten un referent simbòlic de país que provoca als lectors el reconeixement d'unes identitats i afinitats pròpies. Per tant, si alguna cosa consolida la bipolarització és la segre-

El líder del PNB, Xabier Arzalluz, és un exemple de demonització de l'adversari.

gació d'Euskadi en dos grans referents imaginaris.

Mentre els primers parlen d'Euskal Herria i Lizarra-Garazi, els altres tradueixen els topònims al castellà i en diuen País Vasco i Estella, amb la lectura política que se'n deriva. Així mateix, en no reconèixer Espanya com a pròpia; els mitjans abertzales utilitzen el terme estat espanyol i parlen del ministre espanyol. Ben diferent dels estatistes, que en diuen la *nación* i el ministre, donant a entendre que es refereixen als seus referents naturals.

Però a part d'accentuar les diferències amb el vocabulari, aquesta cosmovisió del contenciós serveix al nacionalisme

espanyol per a la demonització del món abertzale. I no pas per comprendre'n el caràcter. A través d'expressions estereotipades com "Els cadells d'ETA" o "ETA i el seu entorn", els mitjans estatistes creen un clima d'opinió favorable a actuacions policials i judicials contra l'esquerra independentista basca, com el cas del tancament d'*Ardi Beltza*, l'empresonament de la cúpula d'Haika o la il·legalització d'Ekin i Xaki. El fustigament de l'enemic també es practica mitjançant un llenguatge en què la recreació del terror és el *leitmotiv* diari. Vandalisme, criminals, barbàrie, radicals, mafiosos, violents o còmplices formen l'artilleria d'adjectius que normalitza un clima definit per l'espanyolisme com "la dictadura de la por". Així, com hem dit abans, el conflicte es despolititza i passa al capítol de la subversió, en què només caben reaccions visceralment (policials). A tot això s'ensenya la plàstica i la crueltat dels fets (el "què" i el "qui") però no s'expliquen les seves causes (els "perquè" i el "com"). És a dir, es practica una rutina que desnaturalitza i manipula la imatge d'Euskadi en benefici de l'espanyolisme o nacionalisme espanyol. En aquest sentit, les portades d'*El Mundo*, l'*Abc* o *La Razón* es converteixen en gèneres periodístics que consoliden els estereotips i la croada espanyolista contra el nacionalisme basc. Només cal repassar titulars i analitzar el tractament gràfic per veure la concentració d'adrenalina, més pensada per aixecar victimisme i passions que no pas reflexions polítiques.

El grau de tergiversació s'agreuja quan l'única versió –sobretot en diaris d'òrbita estatal– sol ser l'oficial, amb tot el que suposa l'estigma del poder. La censura i la negació de certes fonts abona la política de bons i dolents. No es contrasten els fets i aquesta dinàmica impedeix un coneixement real del problema, i no una percepció justa de la realitat.

Al capdavant, s'està construint un consens social segons el qual, en nom del bé polític, val tot contra ETA i el nacionalisme, sense gaires distincions. D'aquesta manera es legitima la transgressió diària de l'ètica periodística.

Àlex Romaguera